

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Prezentace výsledků dvou reprezentativních výzkumů –
Občanská angažovanost (Krajhanzl), Vztah české veřejnosti
k přírodě a životnímu prostředí (Krajhanzl, Chabada,
Svobodová)

Z uvedených výzkumů vybral a komentuje: doc. Mgr. Bohuslav Binka, Ph.D.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Dvě (a tři) základní dělicí linie české veřejnosti:

1. Aktivní (cca 45% české společnosti) versus **Pasivní** (cca 55% české společnosti).

Aktivní věnují občanským aktivitám přibližně 72 hodin práce ročně, věnují na ně 1654 Kč a zúčastní se přibližně 9 akcí za rok.

Pasivní věnují občanským aktivitám přibližně 16 hodin ročně, věnují na ně 483 Kč a navštíví za rok 2 akce.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Aktivní: vzdělanější, vyšší příjmy, přístup k informačním technologiím a internetu, výrazně vyšší sledované spektrum tisku, zájem o politiku, důvěra v politické instituce a NNO, vyšší účast ve volbách, výrazně více volnočasových aktivit, vyšší konzumace alkoholu (překvapivě).

Pasivnější: vyšší míra sledování TV, vyšší míra vnímání svého života skrze srovnávání s druhými, nižší očekávání do budoucnosti.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Podíváme-li se dovnitř těchto dvou základních skupin, vidíme, že skupina aktivní se dále výrazně diferencuje: lze ji segmentovat/rozčlenit na: **aktivistické tvrdé jádro, všeobecně aktivní, soucitní, sdružující se, environmentalisté, političtí, ideologičtí a pasivní. Pasivní však reprezentují (jakkoliv tvoří jeden z osmi segmentů) více než polovinu společnosti.**

Jiným pohledem pak máme: **aktivní, politicky aktivní, apoliticky aktivní** a proti nim **příležitostní dárci, příležitostní pomocníci a pasivní (jiná než Pasivní).** Zde tvoří **poslední tři skupiny celkem 56%** české společnosti a **první tři pak 44%** české společnosti.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Pasivní i pasivní jsou pasivní napříč různými sférami života. Velký potenciál k rozvoji občanské angažovanosti mají senioři (respektive některé segmenty mezi seniory).

Základní motivy k občanské angažovanosti: 1. Naštvanost, 2. Sdružování, 3. Touha po harmonii, 4. Demokratický idealismus, 5. Soucit, 6. Náboženská, 7. Environmentalismus, 8. Antisystémovost, 9. Politické reformátorství.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Tmavě zelené je typické, že hodnotu přírody mají na prvním nebo druhém místě. Jsou to spíše ženy. Jsou to lidé spíše vyššího věku a mají vyšší vzdělání než zbývající dvě skupiny. Vyznávají hodnoty spojené s překračováním sebe sama. Nemají takovou důvěru k technologiím.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Světle zelené je typické, že stejně jako tmavě zelení mají rádi pobyt v přírodě, ovšem více důvěřují technologiím, jsou méně ochotní měnit vlastní chování, v ochraně přírody jsou spíše pasivnější.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – základní dělení

- Tmavě zelení cca 19 %
- Světle zelení cca 49%
- Červení cca 32%

Pro Červené je typická segmentace do dvou skupin. První je vůči přírodě v zásadě lhostejná, druhá je silně angažovaná proti těm, kteří přírodu chrání. Je zajímavé, že tato druhá skupina je občansky silně angažovaná (není ani náhodou pasivní) a „zkresluje“ obraz postoje Čechů k přírodě. Typicky je to muž kolem 45 let věku zaměřený na bulvární témata, sport a techniku. (Ať tu máme nějaký ten stereotyp.)

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – doplňkové informace:

- Česká veřejnost je premiantem EU v drobných krocích ke zlepšení ŽP a přírody – recyklace, používání kohoutkové vody apod. Pokud navíc jde o ochranu ŽP a šetření vlastní kapsy, je dopad do reálného chování velmi vysoký
- Naopak tam, kde jde o výraznější zásah do chování a náročnější výzvy, jsou Češi spíše na chvostu zemí EU
- V mnoha otázkách je česká veřejnost nekonzistentní: snaha o zlepšení života zvířat a konzumace masa, tvrdost na firmy poškozující ŽP a snaha o mírnost při posuzování jejich vlastního chování apod.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – doplňkové informace:

- Česká veřejnost uznává mnohé závažné problémy ŽP – klimatická změna, sucho, snižování biodiverzity, ovšem je přesvědčena, že se méně než světa dotknou Evropy, méně než Evropy České republiky a méně než České republiky regionu, ve kterém žijí.
- Za největší problémy ŽP považuje ty, které jsou viditelné a bezprostředně se nás dotýkají: odpady, znečištění ovzduší, znečištění vod, škodlivé látky v prostředí.

Česká veřejnost a příroda, česká veřejnost a ŽP

Češi a příroda – doplňkové informace:

- Česká veřejnost v otázkách ochrany přírody a ŽP nejvíce věří:
- Vědeckým a výzkumným institucím
- Místním úřadům
- Armádě
- NATO

A nejméně:

- Politikům
- Církvím
- Parlamentu
- EU

Zajímavé otázky k tématu:

- 1. Která ze sub-skupin červených je občansky pasivní a která občansky aktivní? Proč si to myslíte?**
- 2. Proč si myslíte, že v diskusích pod texty na www.idnes.cz, které se věnují environmentálním tématům (např. problematice automobilismu či protestům proti jaderným elektrárnám) převládá postoj červených, přestože jich je ve společnosti pouze 1/3?**
- 3. Proč se v environmentálních tématech nevyplatí z hlediska dopadu na veřejnost strašit?**
- 4. Proč je mezi tmavě zelenými i světle zelenými více žen? Proč více lidí z VŠ vzděláním?**

Aktivita I.

- 1. Existuje postoj, který bychom mohli nazvat jako „antropocentrismus“ – tj. postoj, ve kterém vyznáváme, že mezi hodnotou lidí a jiných živých bytostí je principiální rozdíl. Přírodu v tomto postoji chráníme pro člověka a jedině člověk má nárok na principiální morální ohledy. Dále existuje postoj, který bychom mohli nazvat jako „biocentrismus“. Ten tvrdí, že každý živý tvor má hodnotu o sobě a nelze říci, že hodnota člověka je vyšší než hodnota vlka či myšice. Vytvořme si ve třídě dva protilehlé body a každý si stoupněme na jimi vytvořenou přímku tak, aby bylo vidět jak daleko či blízko máme k antropocentrickému a biocentrickému vidění světa. Každý pak popíše proč si stoupnul, jak si stoupnul a argumentuje ke své pozici. Po vyslovení se všech lze zaujmout nové místo (nebo zůstat na své pozici) podle diskuse.**

Aktivita II.

- 1. Existuje postoj, který bychom mohli nazvat jako ekocentrismus a ten říká, že nejvyšší hodnotou nemůže být žádný jednotlivec, ale pouze ekosystém. Každý jednotlivec má menší hodnotu než ekosystém a pokud je v rozporu hodnota jednotlivé bytosti a ekosystému, máme dát vždy přednost ekosystému. Proti němu stojí postoj, který lze nazvat jako biocentrismus a ten tvrdí, že finální hodnotou je každý živý tvor. Pokud se dostane do rozporu zájem celku a konkrétního jedince, máme volit vždy jedince. Stejně jako v předešlé aktivitě si na přímce ekocentrismus – biocentrismus vyberte kde chcete stát a svoji pozici argumentujte. Po diskusi všech je možné svoji pozici upravit.**

Použitá literatura (Ize stáhnout kompletní verzi knihy i obou výzkumů)

1. KRAJHANZL, Jan, CHABADA, Tomáš, SVOBODOVÁ, Renata. *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: Reprezentativní studie veřejného mínění*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. Dostupné z <<https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/1001>>.
2. KRAJHANZL, Jan, PROTIVÍNSKÝ, Tomáš, MATĚJKA, Ondřej, BAKOŠOVÁ, Barbora. *Občanská angažovanost 2015 : Mapa české společnosti z hlediska občanské angažovanosti*. Centrum občanského vzdělávání. Dostupné z: <http://www.ekopsychologie.cz/vsechny-clanky/obcanska-angazovanost-2015/>
3. KRAJHANZL, Jan, CHABADA, Tomáš, SVOBODOVÁ, Renata, LECHNEROVÁ, Zdeňka, ŠPAČEK, Ondřej, SKALÍK, Jan, ČADA, Karel. *Česká veřejnost a změna klimatu 2015. Katedra environmentálních studií* [online] 30. 7. 2015. Dostupné z: <http://humenv.fss.muni.cz/veda-a-vyzkum/zmena-klimatu>

Doporučená doplňková literatura

1. BINKA, Bohuslav. *Environmentální etika*. Brno: Masarykova univerzita, 2008.
2. KRAJHANZL, Jan. Dobře utajené emoce a problémy životního prostředí. *Český portál ekopsychologie* [online] 6. 12. 2018. Dostupné z:
<http://www.ekopsychologie.cz/citarna/studie/dobre-utajene-emoce/>